

РОЛЬ УНІВЕРСАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СТАНОВЛЕННІ ГАРАНТІЙ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Громовенко К. В.

*доктор юридичних наук,
професор кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса, Україна*

Міжнародно-правові гарантії прав та свобод військовослужбовців – це сукупність встановлених міжнародними договорами спеціальних правових способів і засобів, які забезпечують утвердження, усунення можливих перешкод, реалізацію, охорону, захист, відновлення прав та свобод особам, які проходять військову службу.

Чільне місце в становленні та забезпеченні гарантій прав та свобод військовополонених посідає ООН. Місія та діяльність ООН визначаються цілями та принципами, викладеними в Статуті ООН. Основний зміст міжнародних нормативно-правових гарантій прав та військовослужбовців знайшов своє відображення в Статуті ООН: «... знову затвердити віру в основні права людини, у гідність і цінність людської особистості, у рівноправність чоловіків і жінок і в рівність прав великих і малих націй» [1, с. 318].

Отже, ООН є універсальною міжнародною організацією, яка гарантує стабільність міжнародної безпеки та сприяє створенню сприятливих передумов для забезпечення прав та свобод людини і їх гарантій, у тому числі осіб, які проходять військову службу та займає провідне місце в гарантуванні прав військовополонених.

Обов'язок щодо гарантування прав військовослужбовців на кожну державу покладає і Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, яка разом із Міжнародним пактом про громадянські та політичні права та Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, прийнятими Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, утворюють Міжнародний білль про права людини [2, с. 26].

У Біллі про права людини не згадується міжнародне гуманітарне право. Однак, безсумнівно, що поняття Білль «прав людини та основних свобод для всіх» також включає те, що сама Організація Об'єднаних Націй називає «правами людини у збройних конфліктах» [3]. Гуманітарне право та право прав людини не є повністю окремими галузями права, а взаємообумовлені та взаємопов'язані. Як право прав

людини, так і міжнародне гуманітарне право встановлюють межі насильства проти людського життя та гідності. Хоча стандарти прав людини застосовуються за будь-яких обставин, гуманітарне право – це звід законів, розроблених спеціально для збройних конфліктів.

На практиці різні органи ООН регулярно займаються питаннями, що стосуються до міжнародного гуманітарного права. Яскравим прикладом діяльності ООН у сфері МГП є Резолюція XXIII Міжнародної конференції з прав людини (Тегеран, 1968), яка стала Резолюцією 2444 ((XXIII) Генеральної Асамблеї) від 19 грудня 1968 року. Під заголовком «Повага прав людини у збройних конфліктах», ця резолюція кодифікувала основні гуманітарні принципи, застосовні в усіх формах збройних конфліктів, і водночас дала вирішальний поштовх процесу, який в кінцевому підсумку призвів до ухвалення в 1977 році двох додаткових протоколів до Женевських конвенцій. Також є різні резолюції Генеральної Асамблеї ООН із закликом до держав стати учасниками Протоколів 1977 року. У своїй промові на Міжнародній конференції із захисту жертв війни (Женева, 1993 р.) Генеральний секретар ООН підкреслив роль Організації у підвищенні ефективності міжнародного гуманітарного права.

Отже, різні органи ООН внесли свій внесок у гуманітарну політику різними способами: заяви про застосовність міжнародного гуманітарного права до конкретних конфліктів; загальні звернення, адресовані воюючим сторонам із проханням виконувати свої зобов'язання за міжнародним гуманітарним правом; посилення на міжнародне гуманітарне право в резолюціях Ради Безпеки про економічні санкції; встановлення фактів у справах про ймовірні порушення міжнародного гуманітарного права; заяви у разі конкретних порушень міжнародного гуманітарного права; звертається до третіх держав з проханням діяти, щоб змусити воюючу сторону дотримуватися своїх зобов'язань за гуманітарним правом.

Література:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Харків : Одиссей, 2008. 704 с.
2. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія. Київ : Алерта кнт центр навчальної літератури, 2008. 472 с.
3. Respect for human rights in armed conflicts: UN General Assembly Resolution 2444 (XXIII) of 19 December 1968. URL: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1968/58.pdf> (дата звернення: 25.01.2023).